

International Maritime Health Association (IMHA) could be a suitable forum to start an international discussion among specialists about facts, evidence and principles in medical examinations. IMHA should also organise international, unified training courses for medical doctors in maritime

medicine, and in seafarers' fitness evaluation. Training, organized in various countries around the world with international students would diminish the existing wide variation in medical examinations, fitness criteria and medical care of seafarers.

УДК 616.004.58:656.6-051

ПОЛІПШЕННЯ МЕДИЧНИХ ОГЛЯДІВ ПЛАВСКЛАДУ – ШЛЯХ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я І ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ЧЛЕНІВ ЕКІПАЖІВ

Барановська М.І. – Голова Української профспілки працівників річкового транспорту, к.м.н. Стовбун А.І. – головний довірений лікар-технічний інспектор праці

Особливості праці плавскладу – специфічні умови перебування на борту судна, переважно операторський характер праці, несення вахт, збільшені вимоги до психічних функцій, постійна дія негативних і шкідливих факторів (шум, вібрація, несприятливий мікроклімат та температура зовнішнього повітря) – пред'являють збільшені вимоги до стану здоров'я членів екіпажу (1, 2).

Одним із заходів, направлених на допущення до специфічної роботи на судні в якості плавскладу здорових і придатних членів екіпажів, є попередні при працевлаштуванні і періодичні медичні огляди. Важливість їх проведення на високому професійному рівні підтверджується не тільки відповідними Міжнародними Конвенціями (наприклад, 73-1946 р.), (14), а й значною кількістю національних нормативно-правових актів України (3-12).

Медичні огляди моряків на Дніпровському басейні проводяться в трьох басейнових лікарнях (Київська центральна клінічна, Дніпропетровська і Запорізька), а також в лікарні Суворовського району м. Херсона і клінічній лікарні Миколаївського морського порту.

Профспілка, керуючись статтею 30 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», щорічно здійснює громадський контроль за проведенням попередніх і періодичних медичних оглядів плавскладу.

В 2003 р. питання надання медико-соціальної допомоги працівникам галузі, включаючи стан проведення медичних оглядів плавскладу, було детально

розглянуто на III-у Пленумі профспілки.

Стан проведення медичних оглядів плавскладу розглядається також постійно на засіданнях Медичної Ради при Київській центральній басейновій клінічній лікарні.

В цілому по галузі стан проведення попередніх медичних оглядів плавскладу слід визнати, як задовільний: працівники більшості лікувально-профілактичних закладів виконують вимоги наказу МОЗ № 347-96, доповнюючи їх спеціальними додатковими дослідженнями за показаннями згідно з результатами огляду.

Необхідно відзначити, що в останні роки якість і повнота медоглядів поліпшилась: в первинних медичних документах плавскладу стали більш детально відображатися результати огляду офтальмолога (поля зору, внутрішньоочний тиск та інші), оториноларинголога (вестибулярна проба та аудіограма), кардіолога (велоергометричне дослідження) та інших фахівців.

Діловий зв'язок медичних працівників з відділами кадрів підприємств і впровадження комп'ютерної програми моніторингу за проведенням попереднього медичного огляду (Дніпропетровська басейнова лікарня, поліклініка Суворовського району м. Херсона) допомогло уникнути формалізму при проведенні попереднього медогляду плавскладу.

Як на певний недолік у проведенні попереднього медичного огляду слід вказати на відсутність у більшості членів плавскладу анамнестичних даних з медичної документації (амбулаторна карта за ф.25) за місцем постійного проживання, а також відсутність об'єктивних даних щодо оцінки стану органів дихання (визначення функції

зовнішнього дихання).

Щодо періодичних оглядів плавскладу слід зазначити, що в основному він проводиться за об'ємом, передбаченим вимогами наказу № 347-96. Проте відмічаються деякі порушення термінів проведення медоглядів, що зумовлено надходженням плавскладу в рейсі.

Разом з цим, наказ № 347-96 потребує, на наш погляд, коригування і уточнення. Наприклад, в ньому:

а) не вказано такий вид обстеження, як динамометрія;

б) не передбачено проведення плавскладу додаткових обстежень у лікарів в зв'язку із залученням членів екіпажу до робіт з важкими і шкідливими умовами праці (ремонтні та фарбувальні роботи під час рейсу, перевезення шкідливих вантажів, включаючи фуміговане зерно, обслуговування акумуляторів, радіостанцій і факсимільної апаратури тощо), а також членів екіпажу, які суміщують професії;

в) не підкреслена обов'язковість проведення при періодичному медичному огляді спеціальних обстежень (онкологічні — наприклад, мамографія, пальцьове дослідження простати тощо, ендокринологічні — дослідження крові на цукор, дослідження функції щитовидної залози тощо);

г) не передбачено медичний огляд і санація у стоматолога, хоча за даними нашої профспілки надання медичної стоматологічної допомоги - найбільш поширена причина звертання плавскладу до лікувальних закладів за кордоном;

д) недостатньо вирішені організаційні питання:

— проходження періодичного медогляду не за місцем постійного проживання моряка чи приписки судна;

— взаємоінформованості басейнових лікарень та інших медичних закладів про проведення періодичного медогляду та про тимчасову непрацездатність моряка в зв'язку із захворюванням під час рейсу чи в міжнавігаційний період;

— допуску до плавання інвалідів, особливо інвалідів — ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС.

— проведення медичних оглядів плавскладу в медичних закладах, розташованих поза зоною обслуговування басейнових лікарень

Але головним недоліком наказу № 347-96 є на нашу думку те, що він об'єднує в одну групу моряків всіх суден без їх диференціації

в залежності від типу і категорії суден (пасажирські, вантажні торговельні, спеціальні, службово-допоміжні та інші, судна I-IV-ї категорії), району плавання (міське, каботажне, закордонне, без обмежень тощо) і режиму роботи (постійний, сезонний, вахтовий тощо).

Профспілка вважає однаковий підхід до оцінки здоров'я плавскладу не зовсім вірним та таким, що порушує деякі трудові та соціальні права членів екіпажу.

Наприклад, значна частина моряків річкового флоту України пройшла через горнило ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС і стали внаслідок цього інвалідами. Але про можливість їх подальшої служби на річковому флоті в наказі № 347-96 нічого не говориться.

Диференційований підхід до оцінки здоров'я цього контингенту на нашу думку дасть змогу працевлаштовувати моряків на судна міського та каботажного плавання. Це в свою чергу буде одним із заходів щодо соціального захисту плавскладу.

Як відомо, одним із видів попереднього медичного огляду моряків є психофізіологічне дослідження — психологічний професійний відбір плавскладу водного транспорту.

Вимоги щодо його проведення досить повно викладені у відповідних методичних вказівках (13).

Такі дослідження проводяться в усіх басейнових лікарнях.

Але МОЗ проявляє непослідовність в своїй політиці щодо медичних оглядів моряків. Інакше чим можна пояснити факт, що при виданні наказу МОЗ № 33-2002 р. посади лікарів-психофізіологів не введені навіть в штатний розпис басейнових лікарень.

Не вирішено питання щодо медичних оглядів плавскладу, включаючи психофізіологічний професійний відбір, наприклад в Чернігівському, Черкаському, Кременчуцькому, Дніпродзержинському і Каховському водотранспортних вузлах.

Вказані питання потребують свого нагального вирішення шляхом внесення змін і доповнень до відповідних наказів МОЗ, а також включення в новий наказ вимог інших наказів МОЗ, які відносяться до питань проведення медичних оглядів, виданих після 1996 р. (наприклад, щодо огляду нарколога чи психіатра).

на: Бажано при цьому прислухатись і до порад профспілок тому, що профспілка була однією з головних сторін протидії МОЗ в 2003

р., коли намагалися ліквідувати галузеву систему надання кваліфікованої медичної допомоги річковикам спеціалізованими бригадами лікарів басейнових лікарень.

Спільні дії МОЗ, профспілок і судновласників щодо поліпшення стану проведення попередніх при працевлаштуванні і періодичних медичних оглядів плавскладу дозволять попередити попадання на судна нездорових або непридатних до роботи осіб.

Це буде надійною запорукою збереження здоров'я і працездатності плавскладу, що дозволить виконувати виробничі плани, попередити аварії, зумовлені людським фактором, і достатньо захистить трудові та соціальні права працівників водного транспорту.

Літератури:

1. Вігдорчик М.І. із співавтор. Комп'ютерна автоматизована психодіагностична програма «Консул-4». Інформаційний листок ОЦНТЕІ, № 172-197, Одеса, 1997.
2. Мацевич Л.М. Охрана здоровья моряков. М.: Транспорт, 1986.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я, затверджені декретом Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1992 р. № 23-92.
4. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХП.
5. Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про охорону праці» від 21 листопада 2002 р. № 229-ІУ.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. № 1465 «Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів і переліку психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка проводить діяльність, або оточуючих».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 06 листопада 1997 р. № 1238 «Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення».
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559
9. «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 170 від 15.02.2002 р.).
10. Перелік робіт, де є необхідність в професійному доборі», спільний наказ Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ) і Держнаглядохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121;
11. Правила визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на суднах, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ) від 19 листопада 1996 р. № 347.
12. Наказ Мінохорони здоров'я України від 23 липня 2003 р. № 280 «Щодо організації проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може привести до поширення інфекційних хвороб».
13. Наказ Мінохорони здоров'я України від 23 липня 2003 р. № 280
14. Психофізіологічний професійний відбір плавскладу водного транспорту. Методичні вказівки. МВ 7.7.4.-093-02., Київ, 2002, 27 стор.
15. Diller, W.P. & all. Einstellungsuntersuchungen. Zentralblatt fur Arbeitsmedizin, Arbeitsschutz und Profylaxe (Heidelberg), Nov.1979, 29/11 (277-294)

Summary

IMPROVEMENT OF CREWS' MEDICAL FITNESS AND PERIODICAL EXAMINATIONS AS A LINE TO PRESERVING THEIR HEALTH AND WORKING CAPACITY

Baranovskaya M.I., Stovbun A.I.

Labour conditions of the water environment specify definite requirements for the crews' level of health. The authors offer to modify the existing national normative acts, and especially the orders of Ministry of Public Health connected to crews' medical examinations. In particular it is offered to estimate level of health in the occupational group under study depending on navigation district, type of a vessel and type of a job fulfilled. Perfection of medical examinations will favour labour conditions improvement and satisfaction of social rights of riverine and marine vessels crews.